

ГЛОВО

“Гетьманської столиці”

№ 4(17), липень - серпень 2009 р.

Газета Національного історико - культурного заповідника “Гетьманська столиця”

Триумф Президента України

Наталія Сердюк

завідуюча відділом науково-просвітницької роботи заповідника “Гетьманська столиця”

22 серпня 2009р. сталася без перебільшення знаменна подія, на яку чекали не одне десятиліття. Цей візит Президента України до Батурина – особливий, адже головним в цьому візиті було відкриття палацу останнього гетьмана України К.Розумовського, хоча на цей день було заплановано декілька заходів.

Першим пунктом було відвідання Главою держави Всеукраїнського фестивалю кобзарського мистецтва імені Остапа Вересая. На Співочому полі в парку Кочубеївському зібralися творчі кобзарські колективи та капели бандуристів, майстри народної творчості з своїми виставками, представники козацьких та громадських організацій, шановні гості, запрошені з усіх куточків України.

На святково прибраній сцені зібralися представники Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій на чолі з Предстоятелем Української православної цер-

Президент України В.Ющенко на церемонії відкриття Всеукраїнського фестивалю кобзарського мистецтва

Президент України В.Ющенко з родиною і почесними гостями в залах палацу К.Г. Розумовського, фото 22 серпня 2009р.

кви Київського Патріархату Філаретом. Вони провели молебень за Україну та український народ, благословили проведення свята.

Потім з вітальним словом виступив Президент України. Він коротко розповів про історію і становлення суто українського феноменального явища – кобзарства, а також внесок в розвиток цього явища уродженця Чернігівщини Остапа Вересая. Потім Глава держави, його родина і супроводжуюча делегація зайняли місце в VIP- ложі Співочого поля, прослухали кілька номерів у виконанні майстрів кобзарсько-пісенної творчості, зокрема Заслуженої капели бандуристів ім.Г.Майбороди.

Далі поважні гості прибули на територію палацово-паркового ансамблю К.Розумовського. На святково прибраному парадному ганку палацу Президент проголосив промову, в якій згадував славетні українські роди – Терещенків, Ханенків, Скоропадських, Семеренків, Тобілевичів, Старицьких, Гулаків, Полуботків, і звичайно Розумовських. “Не двлячись на намагання імперської тоталітарної системи перервати зв’язок поколінь, - підкреслив Президент, - наразі Україна зцілюється від забуття і безпам’ятства. І сьогоднішній день, коли ми відкриваємо відроджений з небуття палац гетьмана К.Розумовського, – тому підтвердження. Символічною є також присутність на цьому святі родини Григора Розумовського, нащадка К. Розумовського. Відродження цього прекрасного палацу стало можливим лише із здобуттям незалежності Україною, завдяки добрій волі людей – меценатів, патріотів Батьківщини. Дякую всім, хто долучився до відродження цієї перлини архітектури, адже на це не витрачено жодної держав-

ної копійки.

Стало гарною традицією в День незалежності України відзначати найдостойніших співвітчизників, кожен з яких на своєму місці став будівничим української держави, уособленим її символом. Сьогодні ця традиція продовжується саме тут, на священній батуринській землі.”

Далі Президент вручив державні нагороди різних номінацій. Загалом нагороди було присвоєно 53-м громадянам України. З них звання Героя України отримали Т.Балагура, М.Бойко, С. Войнович, В.Зінкевич, А.Кобзаренко, О.Мостіпан,

продовження на ст. 2

Календар визначних дат

14 липня 1828р.

- у с. Митченки П.І.Прокоповичем засновано школу бджільництва.

25 липня 1687р.

- на Коломацькій раді обрано гетьманом І.С.Мазепу.

6 липня 1771р.

- у Петербурзі помирає граф О.Г.Розумовський.

17 серпня 1649р.

- між Річчю Посполитою та урядом Б.Хмельницького підписано Зборівський договір.

19 серпня

- День бджільництва.

24 серпня

- День Незалежності України.

... козаку в дорозі знадобиться

Любов Кіашко

заступник генерального директора з наукової роботи заповідника "Гетьманська столиця"

"Українці не відали, що таке люлька й тютюн, аж поки російський цар Петро I не завіз це в Україну", — можна сьогодні почути з вуст багатьох. Чи справді так?

Як дізнаємось із джерел люлька відома в Україні із XVII століття. Очевидно, козаки привезли її з походів на Чорне море та берегів Туреччини. Відомо, що в Європу люлька прийшла з Америки після великих географічних відкриттів. Уже в другій половині XVI ст. цей засіб для паління тютюну з'являється в Англії і Голландії. З Європи люлька потрапила на Схід, а в Україну потрапляє вже з Туреччини. Це підтверджує етимологія, адже тютюн, люлька — слова тюркського походження.

Нині в кожному українському музеї ми можемо побачити люльки з давніх часів, знайдені археологами. Вони є і в колекції Національного історико-культурного заповідника "Гетьманська столиця". Є в нашій колекції і декілька люльок турецько-го виробництва. Вони мають насичений теракотовий колір, якісний черепок, лощені, а також є люльки з українським орнаментом XVII — XVIII століття. Це специфічні маленькі люльки завдовжки 5 сантиметрів. Сама люлька складається з двох частин: чашечки на тютюн та «втулки» (чубука), виточеної з дерева (вишні, липи, або груші). Але частіше за все матеріалом для чубука слугував полий всередині очерет. Такі чубуки практично ніколи не чистили - і коли в чубуці накопичувались смоли, його попросту викидали, міняючи на новий. Виготовляли люльки з липи, клена, вишні, груші. Виготовлення простих люльок не потребувало якогось особливого таланту і не займало багато часу. Глиняні люльки називалися «черепульками» (від «черепка»), їх ліпили й випалювали гончарі. В гончарному ремеслі виробництво глиняних люльок не виділялось окремо, а гончарі ліпили і випалювали все: посуд, іграшки, люльки.

Як зазначав дослідник козаччини Д.Яворницький, під час відпочинку запо-

розькі козаки полюбили, лежачи на животі, побалакати, послухати розповіді інших, тримаючи в зубах коротенькі люльочки - «носогрійки» або люльки - «бурульки» (від татарського слова «бурун», що означає «ніс»).

Люльки - носогрійки XVII ст. з експозиції Музею археології Батурина

Крім того, побутували ще люльки «обчеські» («обчиські») - колективні, дуже великі, всипані намістом, коштовним камінням, вицяцькувані різними бляшками. Це були своєрідні «люльки миру», що допомагали козакам вирішувати спірні питання, їх курило, передаючи по колу від одного козака до іншого, ціле товариство або зібрання. Дим мирив, єднав козаків. Іноді на них були написи на зразок: «Козацька люлька - добра думка».

Старі козаки, уникаючи затрати часу біля люльки, нохали ріжки з тютюном: «Поки її наложиш, поки її запалиш, поки її накриєш та поки її насмокчешся, еретичної душі, а то смикдьор! Утер носа та й готов!» Дехто користувався і тим, і іншим: «Люлька душу улаждає, а ріжок мозок прочищає».

Курці з досвідом мали по декілька люльок. Відомі «святкові» люльки, якими користувалися дома під час недільного дозвілля, у свята. Такі люльки виготовлялися майстрами. Дерев'яні виробі нерідко покривалися орнаментом, на них могли бути вирізані надписи, фігурки. Особливо це торкалося частин, куди кла-

ли тютюн. Вона могла мати вигляд голови чорта, змія, риби, якогось чудернацького звіра. Такі люльки особливо цінувалися як майстрами, так і курцями. Такі люльки є і в колекції заповідника "Гетьманська столиця", керамічні люльки з поливою у вигляді чобітка, квітки і т.д. Люлька і сучасній їй «причандалля» (кисет, кресало і т.д.) козак носив найчастіше або у своєму широченному поясі, використовуючи його замість кишені, або в накладному мішку - «гаманці», що кріпився також до пояса, або ховав за одворот своєї знаменитої смушкової шапки - «бирки».

Чим же набивали люльки у старовину? «Коли ти курець, май свою люльку й тютюнець», - казали в народі. Тютюн був дорогий, бо завозили його з Туреччини, то йшлося про різноманітні додатки до нього: материнку, чебрець, любисток, полин, м'яту. Крім вище перелічених рослин, що володіють лікувальним впливом, у народному середовищі в курільних суміші додавали також трави, що мали практичне застосування в медицині. Зважаючи на суворі умови життя козаків вони застосовували: для очищення крові після поранення курили тернові листи і його сушені квіти; для того, щоб відігнати «чорні думки», курили з тютюном сушений полин. Однієї із самих цікавих трав, що вживалися в курільних сумішах, був буркун, що курили старі рибалки, що знаходилися в силу свого промислу довгий час ледве не по пояс у воді. Сушені верхівки з листами і квітами буркуну містять у собі у великій кількості речовину кумарин, що має противосудомний вплив. Однак та ж сама речовина, кумарин, пригнічує нервову систему і володіє до того ж ще галюциногенним ефектом. Запорізькі козаки, знаючи цей побічний ефект, курили тютюн з домашнього буркуну після бою, якщо січовик не міг забути виду загиблого ворога або умираючого побратима.

Тільки на початку XVIII століття за Петра I на підвладних Росії землях було знято заборону на куріння. За його наказом біля Охтирки (тепер Сумської області) було закладено першу казенну плантацію тютюну. А пізніше невибагливі сорти його стали садити і біля хат.

Люлька була найвірнішою подругою для козака, за значенням — майже дорівнювала бойовому коню, вона була суттєвою деталлю костюма, вона - оспівана в піснях, зафіксована в народних малюнках.

продовження, початок на ст.1

ІПасічник, А.Паламаренко, Є.Савчук.

З словом подяки від імені всіх нагороджених в цей день виступила Голова РНБО Раїса Богатирьова. Вона підкреслила, що ці нагороди дуже зобов'язують.

Перед початком огляду вхід до палацу освятив Предстоятель Української православної церкви Київського патріархату, Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет.

Далі поважна делегація під звуки військового оркестру пройшла до палацу, щоб оглянути виставку «Українське відродження», розміщеної на 1063 кв. м експозиційних площ палацу. В залі "Галерея портретів родини Розумовських" особливо уважно розглянули виставку картин, де зображено портрети представників цієї родини від Наталії Розумовської до онучок Кирила - Катерини і Варвари. Тут же відбувся акт дарування заповіднику графом Г.Розумовським фамільної цінності —

шаблі, яка зберігалась в родинній колекції, за словами Григора, близько 200 років. Генеральний директор заповідника Н.Реброва висловила подяку за безцінний подарунок, пообіцяла, що цей експонат займе найдостойніше місце в палаці К.Розумовського.

Після цього в самому палаці було проведено таїнство освячення. Перший молебень за упокій душ гетьманів та за здоров'я сухих було проведено в каплиці палацу, яку за традицією відтворено на першому поверсі палацу. Молебен проєли Єпископ Чернігівський і Ніжинський Іларіон, Митрополит Переяслав -Хмельницький Дмитрій, Предстоятель Української православної автокефальної церкви Мефодій в присутності поважних гостей.

Урочистості дійству додав музичний супровід всередині палацу. Його здійснено саломом-ансамблем "Колекція Розумовських". Вони виконували класичну музику з нотного зібрання родини Розумовських.

Наступним пунктом відвідин Батурина стала Цитадель Батуриної фортеці. Делегація пройшла почесним колом до пам'ятника героїчним оборонцям Батурина, поклала квіти шаноби до його підніжжя, оглянула Гетьманський будинок, поставила свічки у замковій церкві Воскресіння Господнього.

Далі шановні гості поїхали до замської резиденції гетьмана І.Мазепи. Де на них чекали керівники Батуриної українсько-канадської археологічної експедиції, батуринські козаки з приготуванням на відкритому багатті кулішем, місцеві мешканці. Після покладання квітів до пам'ятної плити гетьмана І.Мазепи, Президента зацікавили результати археологічних розкопок цього польового сезону на Гончарівці. Президент оглянув розкоп, прослухав коментарі співкерівника експедиції В.Коваленка, прийняв у подарунок фотоальбом, деякі цікаві знахідки археологів і пізно ввечері відбув до Києва.

До наступних зустрічей, пане Президенте!

МЕЦЕНАТСТВО

Щира подяка благодійникам

**Катерина
Парфененко**

*провідний зберігач
фондів заповідника
"Гетьманська
столиця"*

Створення музею це важлива і складна праця для кожного музейного колективу. Вона потребує багато зусиль, задуму, таланту, щоб відкритий заклад радував око відвідувача.

Колектив заповідника роками проводив дослідницьку, збиральну, наукову роботу, виконував ідею концепції для того, щоб відкрити музейний заклад на такому важливому об'єкті, як палац К.Г.Розумовського.

Започаткована в 2004 році акція "Подаруй Гетьманській столиці експонат", в 2005 році стала Всеукраїнською і дала бажані результати. Акцію підтримав Президент України В.А.Ющенко і закликав всіх представників влади подарувати із своїх колекцій експонати. Багато з них відгукнулись на заклик і подарували цінні речі для експозиції музеїв заповідника, це народний депутат Іван Плющ, глава Секретаріату Президента Віра Ульянченко, заступник глави Секретаріату Президента Роман Безсмертний, заступник міського голови міста Києва Євген Червоненко, Генеральний прокурор України Олександр Медведько, заступник голови Національного банку України Анатолій Шаповалов та багато інших.

З метою наповнення музею експонатами відповідної тематики науковці заповідника відвідали багато музейних закладів України, завдяки чому були відібрані експонати на тимчасове експонування. Найбільш результативними стали поїздки до міста Львова.

І ось нарешті музей відкрито! Довго чекали цієї події не лише працівники заповідника, а й численні відвідувачі Гетьманської столиці. Значення цієї події переоцінити неможливо! Ми розпочинаємо серію статей про тих, дякуючи чий зацікавленості, наполегливій праці та допомозі відкриття Музею стало можливим.

Тісне знайомство дирекції заповідника з патріотом і Героєм України Борисом Григоровичем Возницьким відбулося в Львівській галереї мистецтв під час виставки "Іван Мазепа – погляд крізь століття", де експонувались декілька експонатів з фондів заповідника «Гетьманська столиця».

Директор Львівської галереї мистецтв, Герой України, мистецтвознавець, почесний академік АМУ, президент УНК Міжнародної ради музеїв Борис Григорович Возницький, сам запропонував свою допомогу у створенні експозиції Музею Гетьманської Слави, в палаці останнього гетьмана України К.Г. Розумовського.

Вперше побувавши в Батурині 14 листопада 2008 року, віддавши шану загиблим героїчним оборонцям Гетьманської столиці Борис Григорович настільки був вражений побаченим, що зауважив: "За останні 25 років це саме сильне потрясіння" і тому рішення допомогти Батурину прийняв саме в цей день.

Зв'язок з цією неординарною людиною, наш заповідник тримає уже давно.

Директор Львівської галереї мистецтв Б. Возницький в залах палацу К. Розумовського, фото травень 2009р.

Допомагає він не тільки доброю порадою, а й цінними і унікальними експонатами.

Борис Григорович розробив концепцію та наповнив творами сакрального мистецтва, церковним начинням каплицю (домову церкву) палацу К.Розумовського. Відтворено іконостас, розміщено ікони "Спас-архієрей", "Тайна вечеря", "Богоматір з дітьми" (невідомий укр. художник), "Свята трійця" (невідомий художник XVIII ст.), Хрест напрестольний (невідомий європейський майстер поч. XIXст.), свічник семираменний (невідомий майстер), клячник та багато іншого. Всі ці речі були реставровані до передачі заповіднику із фондів ЛГМ і передані на тимчасове експонування. На обрамленні вівтаря відновлені втрачені частини.

Особисто Борисом Григоровичем були подаровані: ікони "Святий Миколай" та "Вознесіння Ісуса Христа"; портрет Генерального судді В.Л. Кочубея; фотокопії на полотні Іоана Богуміла Плерша "Катерина II в Каневі" та "Фейерверк у Каневі" Книги церковні "Трійдь цвітна", 1688р., "Службеник" 1666р., "Релікварій" (моливтовник) XVII ст.

На протязі тижня Борис Григорович працював над розміщенням експонатів експозиційних залах Музею Гетьманської Слави. Це картини, портрети, книги, меблі, посуд, портрети монархів та членів їх сімей, посуд фабрик Кузнецова, Гарднера, Корнілових.

Велика робота була проведена директором галереї мистецтв для організації реставраційних робіт над картинами, що готувались до передачі. Виконав цю роботу відділ реставрації галереї, зав. відділом Лариса Разінкова, реставратор вищої категорії Лілія Волкова, реставратори Юрій Попович (скульптура), Дем'ян Кравчик.

Особливої уваги заслуговує бібліотечна шафа, найстаріша шафа в Європі, 1732 р. столярна робота, розпис, передана заповіднику на тимчасове експонування з Львівського музею етнографії та народного промислу, якою Борис Григорович умеблював бібліотеку гетьмана К.Г.Розумовського. Шафа була встанов-

лена реставраторами Орестом Бачмалою, Андрієм Ценкіним, Юрієм Гуком та Мар'яном Барановським, які відвідали Батурин разом з Б.Возницьким. Цікава шафа написана польською мовою: "Хто письмо святе в серці тримає, той собі в небі корону готує" (на арці), "Май в серці бога, а очі в книжках, поки смертельна мгла не настигне", "Рік якого бог натуру нашу людську прийняв 1732, якщо не віриш питай духівника" (на середній частині шафи).

За сприяння Б.Г. Возницького бібліотеці нашого заповідника були передані Львівською Національною науковою бібліотекою України ім. В.Стефаніка книги, датовані початком ХХ-го століття. Львівською галереєю мистецтв для бібліотеки палацу Кирила Розумовського було надано на тимчасове експонування книги XVIII століття. Борис Григорович також залучив до справи наповнення палацу експонатами Львівський історичний музей. Особливої уваги заслуговує оригінальний портрет невідомого художника з зображенням Карла 12, датований 18 ст. Музей етнографії та художнього промислу НАН України та деякі художники також відгукнулись на заклик пана Бориса. Наприклад, Тетяною Думан, членом т.о. "Кактус" подаровано заповіднику твори: Т. Думан, ікона "Св.Варвара" 2009р.

Лев Скоп подарував ікону "Неписанна Чаша" 2009р., ікону "Плащаниця" 2008р., ікону "Спас нерукотворний" 2009р. В.Свачій - ікону "Святий Миколай Чудотворець" 2009р.

Ми з радістю вітали Бориса Григоровича Возницького на відкритті Музею Гетьманської слави. Почесне право прочитати першу екскурсію в палаці було надано саме йому. Ця екскурсія була прочитана Президенту України Віктору Ющенку.

Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» щиро дякує благородним людям, які відгукнулись на наше прохання про допомогу.

Нехай щастить патріотам України - небайдужим до збереження історичної спадщини для нащадків.

Сучасне і минуле

Відомі постаті 1960-х в Батурині

Юлія Цапко

науковий співробітник заповідника „Гетьманська столиця”

Чаруючі краєвиди навколишньої природи Батурина та захоплююче історичне минуле, покрите таїною та мороком, в різні часи приваблювали до себе відвідувачів.

В середині ХХ ст. Батурин відвідало багато відомих особистостей України. Не оминув своєю увагою Батурин і Іван Макарович Гончар, відомий, етнограф, скульптор, громадський діяч, народний художник України, засновник першого приватного етнографічного музею. В 1957р. він вирушив у поїздку з етнографічною метою по Україні. В 1966 р. відвідав Чернігівщину, побував також і у Батурині, адже не міг залишити поза увагою колишню Гетьманську столицю. Гончар зробив короткий екскурс в історію міста. На нього велике враження справило те, як стародавню гетьманську столицю жорстоко було знищено в 1708 р. російськими військами під командуванням О.Меншикова за наказом царя Петра І. Згадує І.Гончар, що про події Батурина він читав в книгах Б.Лепкого "Мотря" та М. Костомарова "Мазепа та мазепинці". Іван Макарович спілкувався зі старожителями містечка, щоб довідатися про побут та культуру батури́нців, проводив пошуки експонатів для поповнення етнографічних зібрань. А вже під час своїх експедицій він створював історико-етнографічні багатотомні альбоми "Україна та українці", в яких висвітлював самотність традицій українців та української культури. Вражений він був

Іван Гончар, фото 60-х років ХХ ст.

цікавими іконописними роботами, одну з яких придбав на згадку. Познайомився етнограф з учасниками аматорського драматичного та хорового гуртка Батурина.

Детально та захоплююче І.Гончар описує вбрання жителів Батурина. Як він записав у своїй книзі спогадів: "Жіноче і чоловіче вбрання мешканців Батурина та його околиць було оригінальне і неповторне, водночас і національне – воно поповнювало скарбницю загальноукраїнського". Залишати Батурина І.Гончар не хотів, оскільки бачив у ньому скарбницю історії, про що свідчить його цитата: "Про Батурина та його околиці можна було б багато писати, як про його наснажену подіями історію, культуру, етнографію, так і про народне мистецтво".

Цікавий Батурин не тільки своєю історією. Чудові краєвиди, мальовничі місцини привабляли до себе Київську кіностудію художніх фільмів ім. О. Довженка, яка у 1966 р. почала зйомки фільму "Бур'яні" за однойменним романом А. Головка. В зйомках фільму, які проходили півтора роки, брали участь не тільки професійні актори, а й жителі містечка та його округи. Місцеві старожили досі пам'ятають ці зйомки.

В цей час в Батурині перебував і сам автор роману, відомий письменник України, А.Головко, який провів зустріч з жителями містечка у Батуринській школі, розповів про свій роман "Бур'яні" та про зйомки фільму.

В 1965 р. відвідав Батурин відомий громадсько-політичний діяч, лідер Народного Руху України Вячеслав Чорновіл. В Батурині Чорновіл відвідав парк Кочубея, який вразив його своїм занедбанним станом. Побував він і на Гончарівці - колишній резиденції гетьмана Мазепи. Після відвідин палацу К. Розумовського, Чорновіл у своїй книзі спогадів про Батурина записав коротку повість про подиву гідну династію Розумовських. Не оминув своєю увагою В. Чорновіл і народний музей селища, який на той час функціонував на громадських засадах. Він зазначав, що у ньому є багато проблем, і працюють у ньому лише кілька чоловік, а інші числяться тільки на папері. Закликав В.Чорновіл, що за краєзнавство потрібно братися не лише літнім людям, а й молоді.

На сьогоднішній день Батурин відроджений як історико-туристичний центр, і будемо сподіватися, що його відвідає ще багато туристів з різних куточків не тільки України, а й світу. Батурин - історична пам'ятка, яку слід відвідати, щоб долучитися до історичної спадщини великого волелюбного народу, вклонитися пам'яті героїчних захисників Батьківщини.

Видатні особистості

Наталія Сушко

науковий співробітник заповідника „Гетьманська столиця”

Серед імен видатних діячів Батуринського краю почесне місце займає ім'я Адама Зернікау – військового архітектора, зодчого і богослова, сучасника українських лівобережних гетьманів І.Самойловича і І.Мазепи. Про цю особистість нам відомо небагато. Деякі дані про життєвий шлях митця збереглися в архівах Києво – Могилянської академії.

Навіть відомого українського історика Михайла Грушевського зацікавила ця непересічна постать. Вчений вважав, що прізвище Зернікау означає походження, тобто "родом з Чернігова".

Народився він 11 (21) вересня 1652 року в Кенігсберзі, в родині лютеранського сповідання. Батько Адама Зернікау, на ім'я Христіян, був золотих справ майстром. Батьки померли рано, тому вихованням Адама займався дядько. Навчався хлопець спочатку в місцевій гімназії, а потім – на філософському і теологічному факультетах Кенігсберзького університету. В Єні з 1673 по 1676 роки студював

Хто він – Адам Зернікау?

римське право й політичну історію римської імперії, а також математику, астрономію і військову архітектуру (фортифікацію). Далі Адам Зернікау навчався в Англії – в Оксфордському і Кембриджському університетах, у Парижі, Італії. Під час навчання зацікавився православ'ям, якому вирішив присвятити життя. Для поглиблення знань працював в бібліотеках Англії, Франції, Італії (1678 – 1679 рр.).

Досліджуючи твори отців церкви і полеміку вчених західної та східної гілок християнства, Зернікау схилиється до православ'я і вирішує присвятити здобутки своєї вченості Росії. Але побачивши, як росіяни не люблять іноземців, а особливо людей учених, він робить вибір на користь України. В 1680 році прибув до Чернігова, їздив до Києва та Москви. Тут перейшов із лютеранської віри в православну (обряд відправляв Лазар Баранович). Зернікау став автором 19 трактатів латинською мовою з питань теології, а також автобіографії.

Гетьман Іван Самойлович, який дізнався про надзвичайно глибокі знання Зернікау в області інженерії, фортифікаційному мистецтві й укріпленні, звернувся до нього з пропозицією вступити до нього на службу. Гетьманській столиці необхідні

були оновлення фортифікацій, наприкінці XVII ст. саме для їх укріплення Зернікау й розробив проект модернізації земляних укріплень столиці за голландською манерою. Цей тип фортифікаційних споруд був передовим на той час і відрізнявся від інших наявністю бастионів, а вже вогнепальна зброя диктувала відповідні зміни в оборонних укріпленнях.

Як інженер він брав участь у спорудженні оборонних об'єктів Чернігова і Батурина. Крім того, розробив плани оборонного захисту і укріплення Києва від турецьких нападів. Як військовий інженер, Адам Зернікау працював у гетьмана Івана Самойловича, а потім (з 1687 року) і в Івана Мазепи. Перебуваючи в Батурині, пише восьмитомне дослідження про будову фортець.

В 1683 році (за іншими даними – в 1691) Адам Зернікау постригся в монахи у Батуринському Миколо-Крупницькому монастирі під час ігуменства в ньому учня Лазаря Барановича – Дмитрія Ростовського. Як богослов він став відомий працею "Про походження Святого Духа від одного Отця" (написаний 1682 р. для Інокентія

Козацька зброя

**Андрій
Донець**

науковий співробітник
заповідника
"Гетьманська
столиця"

Як відомо, на зорі своєї історії українське козацтво не мало окремих родів військ. Козак формувался як універсальний воїн, тому був зобов'язаний володіти багатьма видами зброї, серед якої головне місце займала шабля, що користувалася особливою пошаною і була символом волі, бойового побратимства й відваги. Ця зброя з'явилася на Сході ще у VII – VIII ст. Кочівники швидко поширили у світі моду на шаблю.

Класична шабля складається з клинка й рукоятки, які відокремлені гардою – системою дужок для захисту рук. Перевагою шаблі над мечем була значно менша вага, котра дозволяла суттєво прискорювати ударно-захисні дії.

В гетьманський період шаблі різних видів, виготовлені місцевими чи закордонними майстрами, мали відмінності у формі руків'я, гарди, довжини та кривизни клинка, матеріалів якими прикрашали шаблю. Так можна виділити східні шаблі – іранські (шамшир), дагестанські, кавказькі, турецькі (кілідж), татарські (ординка). Серед європейських вирізняються угорські шаблі та польські "карабелі", яскравим зразком яких є шабля, представлена в експозиції Музею археології Батурина. У 2007 р. заповіднику "Гетьманська столиця" її подарували жителька США, українка за походженням Євгенія Сакевич-Даллас та Олександр Шевченко, голова Бахмацького осередку Чернігівської земляцтва в Києві.

В результаті тривалої присутності поляків та подій Національно-визвольної війни серед козацтва значно поширюється саме польські шаблі. Перші писемні згадки про ці шаблі відносять до кінця XV ст. Єдиної думки щодо походження терміну "карабела" до цього часу не існує. Одна з легенд розповідає, що назва "карабела" утвердилася від імені якогось Карабела, який у 1496 році приніс до королівського двору дуже легку та елегантну "салонну" шаблю, що імітувала справжню бойову зброю. А можливо, корені слова в італійській мові – сага (дорога, цінна) і bella (прекрасна). Хоча в буквальному

Шабля – символ свободи

значенні італійські терміни навряд чи визначають призначення бойових карабел – смертоносної зброї, призначеної у першу чергу для дугової рубки від плеча і заг'ястя.

За козацьких часів на Україні існували зброярські центри, де виготовляли шаблі, як-от Львів (один з головних центрів виробництва зброї Речі Посполитої), Кам'янець-Подільський, Чернігів, Запорізька Січ та ін. Та все ж більше шабель потрапляло до козаків як трофеї, рідше їх купували чи виготовляли на замовлення. Тоді ще не існувало єдиних стандартів щодо виготовлення зброї, зокрема шаблі виго-

готовлена з жовтого металу. Стержень руків'я складається з двох накладок, виготовлених з кістки. Накладки з'єднані з хвостовиком двома заклепками жовтого металу. Руків'я завершене невеликим потовщенням, схожим на голову орла, яке окрім інших ознак відрізняє карабелу від інших видів шабель, хоч зараз це потовщення слабо виражене, оскільки шабля зазнавала реконструкції.

Культ шаблі у середовищі козаків набув ще й релігійного християнського забарвлення. Витоки цієї традиції сягають тих часів, коли в процесі християнізації Європи, в ході освоєння церковно-варварських сакральних форм, лицарський меч з хрестовидним руків'ям набув символічного значення зброї християнського воїнства. Д.Яворницький стверджував, що, як істинний лицар, запорожець надавав перевагу шаблі перед будь-якою іншою зброєю, особливо рушницею, облагороджуючи її характеристикою "чесної зброї". Шабля в нашому музеї має клеймо майстра, яке теж є підтвердженням її зв'язку з такою християнською традицією. Клеймо складається з двох частин – трилисника, що виконаний у формі королівської корони над великою літерою "R", яка очевидно, пов'язана з імі'ям або прізвищем замовника чи майстра. Трилисник у християнстві розглядається як символ Святої Трійці. Символізує об'єднання, рівновагу але також і руйнування.

Отримати шаблю справжній козак міг лише двома шляхами – у спадок від батька чи діда, та здобути в бою. Ніж, шабля, пістоль були основними бойовими знаряддями козаків. Часто козаки ходили напівголими, голодними, але з розкішною зброєю. Чим відомішим та заможнішим був козак, тим дорожча у нього була шабля. Впродовж Визвольної війни середини XVII ст. козацька шабля здобуває в Україні прерогативи належності до шляхетно-лицарського козацького стану, набираючи символіки перемоги над ворогом, гаранта козацької державності. Згодом, цей культ шаблі, як символ і оберіг молодого козацької Української держави, увічнив у своїх поезіях І. Мазепа:

"Нехай вічна буде слава, же през шаблю маєм права."

Ефес польської шаблі XVIII ст.
з експозиції музею археології
Батурина

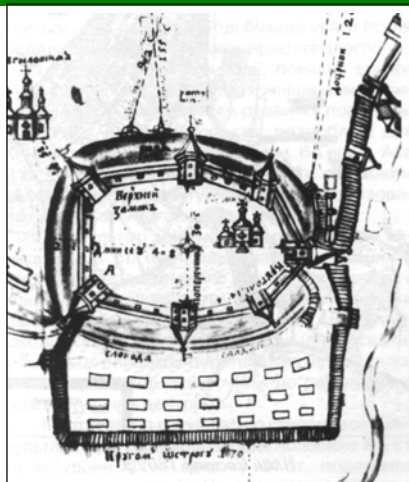
товлялися на замовлення з урахуванням фізичних даних (зросту, ваги та ін.) замовника. Також на розміри клинка, руків'я, гарди, матеріали для оздоблення, впливали і власні уподобання майстра, тому разом з загальними ознаками в параметрах цієї зброї виражалася багато індивідуальних прикмет. Але, все ж, на основі форми руків'я, кривизни клинка, наявності інших ознак, спираючись на загальноприйняті стандарти визначення параметрів і виділення ознак цього виду зброї ми провели дослідження нашої шаблі, довівши що це польська "карабела", яка має довжину клинка 703 мм, ширину клинка 31 мм, довжину елмані (кінцева частина клинка, заточена з обох боків, призначена для здійснення колючого удару) – 180 мм, кривизну клинка 40 мм. Гарда шаблі з плечами, що закінчуються кульками, ви-

продовження, початок на ст.2

Гізеля, виданий разом з іншими 1774 - 75 у Кенігзберзі київським митрополитом Самуїлом Миславським, перекладений і виданий грецькою мовою у Петербурзі). Він був заснований на положеннях східної патристики і полемічно спрямований проти католицизму.

В цьому фундаментальному творі Зерніка збирає, подає й аналізує всі доступні тогочасній богословській, філософській та історичній науці доведення й, особливо, праці отців церкви за перші десять років після Різдва Христового на користь православного розв'язання проблеми походження Святого Духа, яка була основним вододілом між східним і західним християнством.

Цей твір, що поширювався у списках, ґрунтовно використав Феодан Прокопович в однойменному трактаті. Він був найвищої думки і про сам твір, і про вченість його автора. Прокопович хотів його опуб-

Кресленок Чернігівської фортеці,
спроектованої Адамом Зернікау

лікувати і навіть написав до нього передмову, а також домігся від Петра I двох іменних указів, які зобов'язували збирати списки твору Зерніка і доставляти їх у Сенат для подальшого видання. Але на заваді цьому задумові стала смерть А. Зерніка.

Помер відомий архітектор і богослов 1691 року. Свій вічний спокій знайшов на некрополі скиту Батуринаського Микола-Крупницького монастиря. Твір Зерніка було видано лише у 1774 – 1776 роках Самуїлом Миславським у Кенігзберзі. Доля двох трактатів Адама Зерніка – політичного і з проблем його нових розробок у галузі воєнної інженерії – досі залишається невідомою. Але те, що залишилось, мало фундаментальне значення для розвитку православного богослов'я впродовж наступних трьох століть.

Наданнями Адама Зерніка в області будівництва фортець послуговувалися військові архітектори і в наступному столітті.

Марина Герасько
науковий співробітник заповідника "Гетьманська столиця"

Скарби часів тиньких

Київська Русь, одна з найбільших і наймогутніших держав у середньовічній Європі, сформувалася внаслідок тривалого розвитку східнослов'янських племен. Наприкінці X ст. до її складу увійшло й Батурицьке Посем'я, а з XI ст. Батурицьке належав чернігівським князям Святославовичам. Серед багатьох цікавих знахідок в Музеї археології Батурина представлені прикраси періоду Київської Русі. Прагнення й мистецтво прикрашати себе характерне для людини у всі віки. І прикраси завжди були не лише оздобами, їх кількість та якість показувала стан людини в суспільстві. Наприклад, визначальними рисами жіночого головного убору виступали традиції і статки батька або чоловіка, а також по ньому виділяли вікові і сімейні категорії. Різнилися головні убори з прикрасами на них у незаміжньої дівчини, нареченої, вдовиці, а також кожне плем'я мало свої прикраси на головних уборах, аби мати відмінність від іншого племені. Жіночі головні убори доповнювали скроневі кільця. Схожу функцію виконував і дзвоник. Представлене скроневе кільце в експозиції музею виготовлене із бронзового дротика, який, не виключено, міг бути оздоблений намистиною, про це свідчить виїмка в центрі підвіски.

Окрасою вітрини є фрагменти скляних браслетів синього, зеленого, брунатного кольору, деякі змінюють колір при сонячному світлі. Всі браслети кручені. Крім скляних, є також гарної збереженості мідний браслет. Взагалі, давньоруські металеві браслети оздоблювали гравіруванням, черню, кольоровими емаллями. Поширені були гладенькі різних профілів браслети з прозорого та напівпрозорого скла.

Милують око намистини. До колекції входять скляні та кам'яні, їх можна поділити на дві групи: ранні, ті що використовували в X – XI ст., і пізні – II половини XI ст. – до початку XIII ст. До ранніх відносяться серійні намистини, виготовлені із витягнутої трубочки, це золотоскляні меншого розміру і одна "лимоноподібна" середнього розміру, червоні, непрозорі сірі, а також синій рублений бісер. До речі, в перекладі з арабської бісер означає

"штучні перла" – ці дрібні круглі або гранчасті намистинки (в діаметрі до 3 мм) з отворами були широко вживані у Київській Русі. Ще до категорії ранніх належить біла матова намистина середнього розміру й зелена маленька. До пізнішого часу можна віднести жовту прозору з гранями намистинку і масивну біло-молочну. Особливістю цієї колекції полягає в її відносній нечисельності, а також відсутності джкоподібних намистин цього періоду, які час-

Намисто Київської -Русі з експозиції Музею археології, фото 2009р.

то зустрічаються, наприклад, в Шестовицькому поселенні. Варто звернути увагу на п'ять перснів, які знаходяться в експозиції музею. Ці прикраси для пальців рук виготовлені з металу. Один з них має квітковий орнамент на шитку, інший неорнаментований, має пласку поверхню, решта нагадують звичайні каблучки, одна з яких оздоблена в центрі.

Серед речей християнського культуру в експозиції представлені кам'яний натільний хрестик, який красномовно засвідчує поширення християнських традицій. Натільний хрестик (або тільник) заслуговує на увагу релігієзнавця, історика, науковця, бо такі знахідки є важливим джерелом для вивчення давньоруської культури та проявів впливу християнства на неї. В умовах християнізації культура Русі, яка розвивалася на ґрунті багатовікових і плідних культурних надбань східних слов'ян, зуміла зберегти свій глибоко самобутній характер.

З вище сказаного можна зробити висновок, що прикраси з експозиції музею археології безперечно засвідчують про міський статус нашого міста, давньорусь-

Міщанка-сіверянка XI - XII ст. в народному вбранні

ка назва якого не збереглась на сторінках літописів. Слід сказати, що "батурицьки" в часи Київської Русі наслідували моду жінок з великих столичних міст, таких як Київ, Чернігів, прагнучи нічим не відрізнитися від них і бути в курсі всіх модних змін.

ТЕЛЕТАЙП

11 липня

– в Конотопі, с. Шаповалівка та Сошнівка Конотопського району проведено низку заходів, присвячених 350-й річниці з дня переможної Конотопської битви. В цих заходах взяли участь Президент України Віктор Ющенко, керівники Сумської області, Конотопського району та м. Конотопа, представники козацьких організацій, патріотичних партій України. В цей день особисто Президентом відкрито пам'ятник гетьману Івану Виговському, який очолював об'єднане українсько-татарське військо, що розбило вщент російське військо під проводом М. Трубецького.

23 липня

– в Батуриці відбулося виїзне розширене засідання колегії облдержадміністрації, в якому брали участь очільники райдержадміністрації і районних рад, керівники низки управлінь, установ та організацій області, представники ЗМІ. Тема засідання - "Чернігівщина туристична".

ТЕЛЕТАЙП

Йшлося про розвиток туристичної інфраструктури області, порівняльний аналіз з іншими областями України, плани і перспективи області в цій галузі. До початку пленарного засідання учасникам було проведено комплекс гостьових екскурсій по НІКЗ "Гетьманська столиця".

31 липня

– на базі НІКЗ "Гетьманська столиця" розпочався археологічний сезон - 2009. Традиційно польові археологічні дослідження проводить міжнародна Батурицька українсько-канадська археологічна експедиція під керівництвом кандидата історичних наук, завідувача кафедри історії та археології України ЧДПУ Володимира Коваленка та професора Канадського інституту українських студій Володимира Мезенцева.

2 серпня

– до НІКЗ "Гетьманська столиця" з неофіційним візитом прибув Голова На-

ТЕЛЕТАЙП

ціонального банку України Володимир Стельмах. Комплексну екскурсію по об'єктам заповідника провела генеральний директор заповідника Наталя Реброва. Особливо зацікавився шановний гість Гетьманською скарбницею на Цитаделі. Цього ж дня досягнуто принципів домовленостей щодо допомоги Національного банку у виділенні коштів на створення експозиції в музеї Скарбниця.

8 серпня

– представники заповідника "Гетьманська столиця" прийняли участь в Мистецькій акції, присвяченій 190-й річниці з Дня народження П.Куліша, організованої Історико-меморіальним музеєм-заповідником "Ганнина пустинь" (с.Оленівка Борзнянського району). На акції були присутні високі гості – Міністр культури і туризму Василь Вовкун, народний депутат України Іван Плющ, представники обласної Чернігівської та районної Борзнянської влад.

НАМ ПИШУТЬ

Заповідник "Гетьманська столиця" проводить активну пошукову роботу історичної інформації, в тому числі і за допомогою нащадків славетних родин, пов'язаних з історією Батурина. Наші зв'язки з нащадками К.Розумовського розпочалися ще в кінці 1990-х років і не перериваються досьогодні. Ведеться активна переписка, тепер уже в електронному вигляді. Пропонуємо читачам газети ознайомитися з одним з листів графа Грегора Розумовського, який наразі проживає у Відні і є нащадком К.Розумовського по лінії його сина Григорія. Цей лист отримано 31.03.09р. і є надзвичайно цінним з точки зору генеалогії славетної родини.

Dear Natalia,
one thing I noticed when I saw the Razumovsky-genealogy in Baturin when we last visited... Just asking if you have corrected that document since then.

Concerning my father and the "central" family:

My father was the eldest son of Graf Andreas (Camillovich) Razumovsky.

His Christian name was also Andreas, so it is Graf Andreas (Andrejevich) Razumovsky (born in Czechoslovakia in 1929, died in Vienna in 2002).

He married my mother in 1959 in the German city of Lich. Her Christian name is Dorothea, her family name was "Princess zu Solms-Hohensolms-Lich". She is the daughter of "Prince Hermann Otto zu Solms-Hohensolms-Lich" and my grandmother "Baroness Gertrud von Werthern an der Beichlingen" (yes, the whole thing is a name :-)).

My parents had three children: my eldest sister, Kyra, born in 1960 (married and living in the United Kingdom); my second sister, Katharina, born in 1961, living in Austria. Last child of that marriage was me, Gregor, born in 1965 in Germany.

Граф Григор Розумовський з своєю родиною, фото 2009 р.

Altogether, my parents have 11 grandchildren :-)

Concerning my father's younger brother, my uncle Graf Alexander ("younger" part of the family)

My uncle married a Dane, Inga-Charlotte Balthasar in 1965, from that marriage issued three children: Andrej, born in 1966; Tatiana, born in 1967 and Natalia, born in 1971. Andrej married Ursula Reinhold (born in Argentine with German grandparents) in 2003. They have two children, one girl (Anastasia) and one boy (Alexej, who was born in November). Tatiana has never married and has no children. Natalia married a second time in November

родини:

Мій батько був найстаршим сином графа Андреаса (по лінії Каміла) Розумовського.

Його християнське ім'я було також Андреас, отже Граф Андреас (Андрійович) Розумовський (народився в Чехословаччині в 1929 році, помер в Відні 2002 року)

Він одружився на моїй матері в 1959 році в німецькому місті Ліч. Її християнське ім'я Доротея, її фамільне прізвище було "принцеса Зольмс-Хоензольмс - Ліч". Вона була дочкою "Принца Германа Отто до Зольмс-Хоензольмс - Ліча" та моєї бабусі "Баронеси Гертруди фон Вертерн ан дер Байчлінген" (так, дійсно одне ціле ім'я :-)).

Мої батьки мали 3-х дітей: моя старша сестра, Кіра, 1960 року народження, (яка вийшла заміж та живе у Великобританії), моя друга сестра, Катаріна, 1961 р.н. живе в Австрії. Остання дитина з цього шлюбу був я, Грегор, 1965 р. народився в Німеччині.

Прізвище моєї сестри Кіри в шлюбі Вейліс. Вона має 3-х дітей: Луїзу, Дарію та Генрі. Катаріна має 4-х дітей: Лео, Ольгу, Кіру та Марію.

Я одружився на Єлизаветі "фон Фоглар-Дайнхардштайн" (Австрійська знатна родина) в 1992. Її батько Фрідріх фон Фоглар-Дайнхардштайн та її мати від народження як Бетіна фон Дітріх (також знатна родина з Австрії). Наші діти - Анна, Ксенія, Леона та Софія.

Загалом, мої батьки мають 11 онуків.

Стосовно молодшого брата мого батька, мій дядько граф Олександр (молодший із сім'ї).

Мій дядько одружений на датчанці Інзі-Шарлотті Балтасар в 1965, в цьому шлюбі - 3-є дітей: Андрій - 1966 р.н., Тетяна - 1967 р.н., та Наталія 1971 р.н. Андрій одружений з Урсулою Райнхольд (родом із Аргентини, з німецької родини) в 2003 р. Вони мають 2-є дітей, одну доньку (Анастасію), та сина Олексія, котрий народився в листопаді. Тетяна не була одружена та не має дітей. Наталія одружена вдруге в листопаді 2008 року та також не має дітей.

З найкращими побажаннями з Відня,
Григор Розумовський.

Граф Григор Розумовський з своєю родиною в палаці К.Ф. Розумовського, фото 22 серпня 2009 р.

My sister Kyra's married name is Wallace. She has three children: Louise, Daria and Henry. Katharina has four children: Leo, Olga, Kira and Maria.

I married Elisabeth "von Foglar-Deinhardstein" (Austrian noble family) in 1992. Her father was Friedrich von Foglar-Deinhardstein and her mother was Born as Betina von Ditrach (also Austrian noble family). Our children are Anna, Xenia, Leonie and Sophia.

2008 and has no children either.

Best wishes from Vienna,
Gregor Razumovsky

Дорога Наталіє!
Останнього разу, коли я був в Батурині, я побачив у своєму родовому дереві неточність. То запитую, чи виправили ви цей документ до цього часу.
Відносно мого батька та "дерева"

Добра кооперація

В неділю, 9 серпня ц.р. завітали до Батурина дорогі гості – директор Канадського інституту українських студій проф. Зенон Когут з дружиною. Цей інститут разом з НТШ Америки є спонсорами історико-археологічних дослідів у Батурині. Ще раніше до заповідника прибув один з керівників Чернігово-Сіверської археологічної експедиції, громадянин Канади, д-р Володимир Мезенцев. Скориставшись нагодою, редколегія газети вирішила взяти інтерв'ю у проф. Когута. Сподіваємось, що читачам газети буде цікава розмова з людиною, яка стояла у джерел організації археологічних розкопок в Батурині.

-Раді вітати Вас в заповіднику, пане Зеноне! Наша газета друкувала низку статей про археологічні дослідження в Батурині, але жодного разу про тих, хто є спонсорами цих досліджень останні 8 років. Розкажіть, будь-ласка, коротко про себе.

-Народився я 1944 року в с. Янів тодішньої Львівської обл., (нині Івано-Франківської). Після II Світової війни ще немовлям був вивезений батьками з України до Канади. З дитинства захоплювався українською літературою, історією, брав участь у патріотичних шкільних проектах (пластунський рух). Довго не сумнівався у виборі професії – нею стала історія. Після закінчення Пенсільванського університету в м.Філадельфії вирішив спеціалізуватися своєю обраною історією Гетьманщини, якщо конкретніше – період правління К.Розумовського, ліквідацію автономії козацької держави, знищення Запорізької Січі тощо. Працював викладачем історії України в Мічиганському університеті, науковим співробітником в Конгресовій бібліотеці в Торонто. Вже в ті часи цікавився саме батуринською історією. До речі, тема Батурина в Канаді дуже популярна. Для прикладу, є в нас оркестр "Батурин", центр зеленого туризму під Монреалем – оселя "Батурин".

- Що собою являє Канадський інститут українських студій, який Ви наразі очолюєте?

-Це дуже авторитетний науково-дослідний інститут Альбертського університету, який вивчає українську історію, літературу, мистецтво, історію українських діаспор в Канаді та США, опікується проблемами української діаспори, а також підтримує і пропагує різні патріотичні українські проекти, займається видавничою і лекційною діяльністю для українських громад в Канаді. Саме такі громади і надають благодійну допомогу археологічним розкопкам в Батурині. Крім того інститут також займається благодійною діяльністю. Ним реалізовано не один науковий проект, різні програми, одна з яких – вивчення Східної України. Наразі у нас є свої філії в Харкові, Запоріжжі. За ініціативи та підтримки КІУС при Гарвардському та Ко-

Професор З. Когут, фото 2009 р.

лумбійському університетам (США) було також започатковано українські студії.

- Як давно Ви очолюєте цей Інститут?

-17 останніх років беззмінно.

- Коли Ви були в Батурині вперше, Ваші враження від візиту?

-На початку 1990-х років. Раніше не міг приїхати із зрозумілих причин, адже емігрантів в Радянському Союзі засуджували і переслідували. Батурин і його історичний музей вразили мене своєю запущеністю, заідеологізованістю, рудиментами ще радянської епохи. Століття імперської і радянської окупації не минули безслідно.

Тоді ж доля звела мене з деканом історичного факультету Чернігівського державного інституту Коваленком Олександром Борисовичем, трохи пізніше з доктором Володимиром Мезенцевим, на той час громадянином Канади. Вже тоді виношувалася наша спільна ідея про археологічні дослідження в Батурині, але необхідний був час, послідовність, терпіння, і врешті решт кошти, щоб ці плани стали реальністю.

-Створення Батуринського державного історико-культурного заповідника "Гетьманська столиця" якимось чином вплинуло на цей непростий процес?

-Безперечно, адже заповідник став глашатаям Батуринської історії, повільно, але впевнено формував суспільну думку, забезпечував ідейну та інформаційну підтримку на найвищих щаблях влади і науки тощо. За великим рахунком без набуття незалежності України, створення заповідника навряд чи вдалося б реалізувати ці амбітні плани, тим більше ство-

рити музей археології Батурина, який ми щойно відвідали.

- Коли почалась реальна співпраця КІУС, Батуринської українсько-канадської археологічної експедиції і заповідника?

- В 2001 році було виділено перший грант Канадського інституту українських студій на Батуринський проект. З цього часу кожного року КІУС виділяє кошти на польові дослідження, обробку і систематизацію здобутих в Батурині наукових знань, популяризацію їх в світі. За останні 8 років 6 сезонів розкопки проводились виключно за спонсорські діаспорські кошти, в 2005 і 2008-09 роках Україна долучилася до цієї благородної справи, виділивши державні кошти на археологічні дослідження. Результати наших спільних зусиль очевидні – зростання популярності Батурина в світі, введення в науковий обіг нової наукової інформації. Звичайно, все це – завдяки гармонійній співпраці трьох вищезгаданих організацій.

-Як, на Вашу думку, заповідник вправяся з завданням – створення музею археології Батурина?

- Музей дуже сподобався. Відчувається професійний підхід до підбору експозиційного матеріалу, грамотно підписано експонати, розроблено екскурсійну тему, підбрано кадри, випущено рекламний буклет. Я дуже радий, що наша спільна праця стала підґрунтям для створення цього музею. І взагалі, приємно вражений змінами на краще в заповіднику і місті в цілому.

- І традиційне питання – які плани на майбутнє, зокрема щодо створення постійно діючої Батуринської археологічної експедиції?

- Дуже впливає на наші реалії світова економічна криза. Наприклад, на всі інші проекти Інституту довелося скоротити асигнування на 20-30%. Але для Батуринського проекту робимо все можливе, щоб він не потерпів від фінансових скорочень. Зокрема, на наступний рік вже виділено 275 тис. канадських доларів. Щодо постійної експедиції – поки що це недосяжна мрія. Хоча цікавість міжнародної спільноти зростає, але поки що це ніяк не підкріплено матеріально.

-Від імені дирекції заповідника "Гетьманська столиця" щиро дякуємо Вам за Ваш багаторічний подвижницький труд на благо науки і Батурина, активну громадянську позицію, а від імені редакції газети - за цікаве інтерв'ю.

Інтерв'ю підготувала завідуюча відділом науково-просвітницької роботи Н. Сердюк

Газета «Слово Гетьманської столиці»

Засновник і видавець - Батуринський державний історико-культурний заповідник "Гетьманська столиця"

Свідцтво про реєстрацію
№ ЧГ 352-08, від 28.07.2006р.

Адреса редакції: 16512, смт. Батурин, Чернігівська обл.,
вул. Гетьманська, 74, тел. 8 04635 48-4-37; 48-6-57
e-mail: baturin-capital@ukr.net www.baturin-capital.gov.ua

Обсяг - 1 друкований аркуш
Тираж - 1000 шт. Замовлення № 653
Бахмацька районна друкарня

Газета віддрукована в Бахмацький районній друкарні,
16500, м.Бахмач, вул. Луначарського, 4

*Відповідальність за подані матеріали несуть автори статей

*Редакція газети "Слово Гетьманської столиці" запрошує до співробітництва науковців, краєзнавців, любителів історії

Редакційна колегія

Кіашко Любов Григорівна - редактор
Сердюк Наталія Федорівна - відповідальний секретар
Бондаренко Вячеслав Олександрович - верстка
Кербут Тетяна Володимирівна
Матуцак Ірина Миколаївна

Розповсюджується безкоштовно